

Svmma Juris Canonici

Comprehensa Tribus Partibus In Qva Distincte Et Svccincte Explicantur,
quæ ad personas, negotia, & iudicia Ecclesiastica ex Canonum præscripto,
pertinent

Sive Antinomia Ivris Pontificii Et Cæsarei - per CCL. Differentias plurium
Doctorum auctoritate probatas, singulari studio in certas classes reducta,
discussa, & explicata

Strein, Johann

Coloniæ Agrippinæ, 1658

Titvlvs XII. [i.e. XIII.] De Sententia.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61864](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61864)

Euro *Canis in Summa l. 4. tt. De testib Val-*
lenf. l. 2. tt. 21. De cog test. In c. Quoniam
contra. Innoc III. adversus iudicum iniquas
 assertiones constituit, ut tã in ordinario,
 quàm extraordinario iudicio semper ha-
 beat iudex aut personam publicam si po-
 test, aut duos idoneos viros, qui fideliter
 acta conscribant, videlicet citationes, dila-
 tiones, exceptiones, responsiones, testiũ
 depositiones, instrumentorum produ-
 ctiones, & similia. Vnde colligunt inter-
 pretes, aliis committi testium examina-
 tionem posse.

11. Leges autem permittunt quidem, ut
 examinatio testium committatur Judici
 illius territorij, in quo testes sunt, sed in
 civilibus negotiis tantum. Nam in cri-

minalibus apud ipsos Iudices presentan-
 di sunt testes, & cum res exigit, tormen-
 tis subiciendi, puta infames. *Novel. 9. c. 1.*
l. ob carmen. §. si ea. ff. De test. l. clarus. §.
fin. Q. 24. n. 16. & qui de mendacio met
 examinandum convicti sunt. *l. Unives*
§. testes. ff. De question. Farinac. l. 2. n. 8.
Q. 79. n. 17. & sequi. aut in dicendo testi-
 monio vacillarunt. *l. ex libero iun. l. Vnius.*
ff. De quast. Farinac. l. cit. n. 6. Dicuntur
 autẽ vacillare, qui sibi non satis constant,
 sed timide dubieque loquuntur, mo-
 do affirmant, modo negant. *Bald in l. 3. C.*
ad l. Iul. maieft. vol. 1. Capola Consil. 61. Zur-
ger. Tract. De quastion seu tortura reorum. l.
1. n. 14.

TITVLVS XII.

De Sententia.

SENTENTIA iudicialis duplex est, Definitiva, &
 Interlocutoria. Per illam controversiæ finis im-
 ponitur, & negotium principale deciditur. Per
 Interlocutoriam verò non attingitur principale ne-
 gotium, sed aliquid in processum incidens v. gr.
 quæstio de ingenuitate, natalibus, clericatu, & simi-
 libus, queinadmodum fusè explicat *Maranta Pat.*
6. de ord. indic. §. Decisoria iudicii n. 2. & 3. Nobis
 hïc de sententia definitiva sermo est.

CLXXXIX

CLXXXIX.
DIFFERENTIA I.

Secundum leges concipitur sententia in personam procuratoris vel eum, qui producit. l. 1. C. De sent. & interloc. om. Iuacum l. si procurator. §. 1. ff. De dol. malis & met. except. secus iuxta Canones. c. Licet. De probation. c. Querelam. De cl. Galvan. 25

LEGIS I. ciuita tenor est. Non videtur nobis rationem habere sententia, quae non procuratorem, sed ipsam dominam litis condemnat, cuius persona in iudicio non fuit. Vbi Gottifredus. Sententia nulla est, si litigante procuratore sententia in personam domini concipitur. Cur. Procurator siue ab initio litem exercuit, siue lite composita iudicis sententia damnandus est. l. 31. ff. De negot. l. 20. ff. iudicatum solvi. l. liberto circ. fin. ff. De integ. restitut. l. temere. ff. De procurat. Sententia igitur condemnatoria, imò & abolutoria secundum leges in procuratorem concipitur.

Nam initium obligationis ex persona procuratoris sumitur, fitque quidam quasi contractus cum illo ab adversario, & iudice. l. quacunquess. De action. & oblig. Vade per litis contestationem dominus litis efficitur, adeoque sententiae verba in ipsius personam concipi debent. l. si procurator. §. 1. ff. De doli mali & metus except. l. Nulla dubitatio C. eod. Speculator. tit. De sent. §. qualiter autem. n. 6.

II. Hunc modum procedendi quamvis Camera Spirensis probè norit, non observare tamen Andr. Gaill notat l. 1. obs. tit. n. 2. Nam cauae isthuc non aliter, quam per procuratores aguntur, & tamen sententiae concipiuntur indistinctè in personam domini, quamvis nunquam

praesens fuerit. Ordinat. par. 1. tit. 25. Excipiuntur tamen cauae iniuriarum, in quibus sententia in procuratorem fertur arbitrio iudicis, et enta qualitate, & gravitate iniuriarum, idque propter infamiam, quae talem sententiam sequitur, evitandam. Nam iniuriarum, siue criminaliter, siue civiliter intentata infamiam & ignominiam condemnatis irrogat. l. 1. & l. Athletas. §. fin. l. furti. §. qui iussu ff. De his qui not. infam. l. iniuriar. & l. non damnatos. C. eod. Et est communis, nisi quod aliqui iniuriam modicam excipiunt, per text. in c. Cùm re. De re iud. vbi Gloss. in v. Minima quia de modico non curat praetor. l. Scio ff. De test. in integr. Gloss. ibid. in v. In summam. sic actio de dolo non datur pro modico. l. si oleum in fin. cum l. sequ. ff. De dolo. Neque restitutio in integrum obtinet, cum modica laesio fuit. Huius rei consideratio causam dedisse videtur privilegio illi, de quo Tholosan. l. 32. c. 24. n. 20. Personis illustribus, filiis, & uxoribus earum indultum est, ut per procuratorem agere, vel defendere pro iniuria liceat. l. 1. §. fin. De consir. princ. c. privilegia. Dist. 3. Laedi enim verò dignitatem ordinis existimabant, si reatu nondum planè perspecto, vel ut accusatores, vel ut rei coram tribunali starent.

III. Sed harum subtilitatum nulla vel minima in foro Ecclesiae ratio habetur. c. Licet. de procur. Glossa singular. in c. Suscitata. c. 4.

v. Mona-

v. *Monasterium de in integr. restit. Guido in Decis. 43.* Nec legita abnuunt, sententiam in dominum ferendam esse. *Primo in causa matrimoniali Gless. in l. Nihil C. de procur. Secundo, cum dominus in iudicio praesens est. Bald. in l. i. C. de consuet. & interloc. iudic. Tercio, quando procurator lite contestata ad unum actum tan-*

tum, non vero ad totam causam peccatandam constitutus est. *Bald. eod. Denique excipienda est sententia interlocutoria minus praedicialis, Bald. in l. Quorjes. C. De sent. v. Andr. Gaill. l. 2. q. 1. ser. 102 Socinum Regal. 3. 16. M. rant. Bar. 6. iudicior. 5. De sent. num. 112.*

CXC.

DIFFERENTIA. 2.

Iure civili cum Iudices discordant, plurium sententia valet. *l. Duo ex tribus. 39. ff. de re iudic. At Iure Canonico non valet contra eum, qui est criminaliter damnatus, sed concors omnium sententia requiritur.*

c. Si quis Episcopus. 6. Q. 4. & c. 3. de iudic. Bartol.

141. Ioan. Bapt. a S. Blasio 148.

I. *C*elsi definitio est in *l. citata*. Duo ex tribus uno absente iudicare non possunt: quippe omnes iudicare iussi sunt. Sed si adlit, & contra sentiat, statim duorum sententia. Quid enim minus verum est, omnes iudicasse? Vnius vero pluribus indubitato nulla sententia est. *l. Cum Magistratus. C. Quando provocare non est necesse. ubi Imp. Gallian. & Valer. Cum Magistratus datos iudices, & unum ex his pronuniasse proponas, non videtur appellandi necessitas fuisse, cum sententia iure non teneat. Igitur (Gottifredus ibi) sententia ab uno ex pluribus delegatis lata non valet, & nulla est. Menoch. Casu 187.*

II. Inter Canones extat *c. 1. & 2. l. 9. cit. eiusd. tenoris, quod in discordia, plurium sententia non sit ferenda. Si quis Episcopus (6. Q. 4) in aliquibus causationibus iudicatur, & viderit ipsos Episcopos, qui in provincia sua sunt, iudicio discrepare, & alii videantur eum, qui iudicatur, iustificare, alii condemnare, pro defensione huius defensionis placuit*

sancto Concilio, ut de provincia vicina alter Metropolitanus convocetur, ut per eum confirmetur, quod secundum relictum placuerit canonem. Verum hic *Glossa obicit in c. Submittitur. Dist. 21. contrarium definitum esse, ut nimirum omnibus controversijs ad superiorem iudicem eatur, sed illud non observatur, cum vel partes inter se conveniunt, debilio modo, vel diversum statuto aliquo definitur, quemadmodum in praesenti casu fit.*

III. Clarior est *c. Prudentiam. De off. & potest. iudicis deleg. propositio. Cum causa committitur tribus delegatis cum clausula Quid si non omnes, & priusquam appareat de impotentia tertij, residuos ad cognitionem causae procedere non debere: & si processerint, irritum fore. Integrum enim iudicium censetur, quod plurium sententiis confirmatur, & mandati excedere fines probatur, qui circa formam rescripti accepti praesumit iudicare. *v. Barb. in c. cit. Prudentiam.**

CXCI.

CXCI.
DIFFERENTIA 3

Iure civili in notoriis proceditur extraordinariè, sed sententia lata contra ordinem iuris non valet. *l. prolatam. C. De sent. l. si absentem. De accus.*

At Iure Canonico procedi potest extraordinariè & iuris non servato ordine lata sententia valet. *c. Tua nos. De cohabitati. cleric. c. Vestra. eod. Bartol. 170.*

Rob. Maranta in Par. 4. De ord. iudic. proponit quæstione quid importent illa verba, *Summarie simpliciter, & de plano sine strepitu, & figura iudicij respondet*, per ea tolli omnes solennitates, iuris positivi secundum *Alexan. Consil. 6 vol. 3* adeo ut causa decidi possit merè secundum ius gentium, seu naturale. *Bartol. in Extra. Ad reprimendam* Unde possunt tunc Iudices manu regia expedire causas prout olim tempore iuris gentium. *Ludov. Rom. Consil. 20. Socinus Consil. 12.* Hoc igitur modo in notorijs procedi potest, absque libelli oblatione, litis contestatione, iuramento calumniae, examinatione testium, & alijs consuetis, non tamen absque citatione, quæ non positivi iuris, sed naturalis esse censetur: quam idem. *nec Principi omittere liceat. Menoch. De arb. Q. 17.* Et Curia Romana, cum petitur, omnes nullitates sanat, præter eam, quæ ex defectu citationis, jurisdictionis, mandati procuratorij provenit. *Gigas de crim. lese maiest. pag. 138.* Fieri tamen non potest, ut ubi ordo iudicij præscriptus & necessarius est, eo neglecto lata sententia vim obtineat, iuxta apertam *Alexandri Imperatoris* definitionem *lo. cit.* Prolatam à præfide sententiam contra solitum iudiciorum ordinem auctoritatem rei iudicatæ non habere certum est. *Vbi Glossa.* Ordo iudiciorum est, ut libellus

Antinomia

offeratur, lis contestetur, de calumnia iuret, depositiones testium conscribantur, & publicentur, sententia scribatur, & a Iudice proferatur. Qui ordo cum pervertitur, non valet sententia, ut si primò pronuntiet, deinde sententiam scribat: uel primò iuret de calumnia, deinde fiat litis contestatio. In causis brevioribus tamen, & levioribus, manifestis quoque non attenditur prædictus ordo, tanquam supervacaneus. *Auth. Nisi breves. C. De sent. ex brevis. recitanda Tholos. l. 47. c. 6.*

Il. Iuris Canonici sanctio ex *c. Tua nos. De cohab. clericor.* cognosci potest. Et enim orta de clericis concubinarijs quæstione, qui quod erant, negabant. *Innocentius III. respondit.* Si crimen ita publicum est, ut merito dici possit notorium, tunc nec testis, nec accusator necessarij sunt, cum inficiari non possint, si verò publicum est, sed ex fama, tunc talia testimonia, id est, bonorum virorum non sufficiunt ad condemnationem alicuius. Igitur in notorijs facti minimè necessaria est probatio. Clarius in *c. Ad nostram. De iureiur.* Secundum traditiones Canonicas manifesta accusazione non indigent, nec in eis est ordo iudicarius observandus. *Vbi Glossa.* In extraordinarijs ordo est, ordinem non servare. Eadem *Dambouderus ingeminat Pract. Crim. c. 3.* rescripti juris

Dd

est

est quod in notoriis non est necessaria accusatio, vel denuntiatio, vel inquisitio, vel exceptio, de quibus infra. Simpliciter, de plano, & sine stru pitu, ac figura iudicii proceditur, quando negotium celeritatem desiderat, aded ut mora & dilatione maius dispendium, ac periculum

reip. imminere posse veluti tempore commotionis, ac seditionis. Ita ille, Recolligenti nunc omnia quae ex utroque iure prolata sunt, facile apparebit, non esse magnam legum, & Canonum discrepantiam

CXCH

DIFFERENTIA 4.

Iure civili lata sententia, & in rem iudicatam transit nemo auditur adversus illam. l. 1. C. sententiam rescindi non posse. l. 1. C. De app. l. 1. Iure Canonico autem auditur quis favore matrimonij, semiplene probata fraude per iuramentum, & unum testem c. Ex literis. de integ. resit. c. Quisquis. 4. Q. 5. Bartolus 4.7.

Quando dicimus, sententiam transisse in rem iudicatam, intelligimus accepisse auctoritatem, & vires re iudicate, quae pro veritate accipitur, & pro lege habetur. l. res iudicata ff. De reg. iur. quod fit, si ab ea non fuit appellatum intra decem dies. c. Quoad consultationem De re iudic. & Auth. Hodie. C. De appellat. Item, quando fuit appellatum, & appellatio deserta est. Ap. b. Si qui appellat C. De temp. appellat. Et est tantae auctoritatis sententia, ut faciat de non ente. & de falso verum, & de albo nigrum. Secundum Iason in l. Iulianus ff. De condic. indeb. ita Rob. Maran. a Par. 6. de ord. iudic. §. De sententia num. 128. Cui favet tritum illud, Sententia prior posteriore potior est, lex vero posterior priore potior. item lex 1. C. sententiam rescindi non posse. Vbi Gordianus imperator. Neq; suam

neq; decessoris sui sententiam quantum retractari posse, in dubium non venit: nec necesse esse ab huiusmodi decreto interponere provocationem explorati iuris est. Et l. 9. De sent. & interloc. omn. iudic. Post sententiam, quae in bus certis concluditur, ab eo, qui pronunciauerat, vel eius successore de quaestione, quae iam decisa est, statuta rei iudicata non obtinent auctoritatem. Expedit nimirum ad salutem; & tranquillitatem omnium, ut finis aliquando litibus imponatur, & crebrae causidicorum replicationes praescindantur. Quam ob rem ne quidem praetextu instrumentorum de novo repertorum sententiae latae rescissio permittitur. c. inter Monasterium. Suborria. hoc it. l. sub specie ff. De re iudic. Vbi Gloss. Gotifredi sententia propter instrumenta novè reperta non retractatur

uar. l. 27. ff. De except. rei iudic. l. 35. ff. hoc it. fallit tamen in pluribus, ut ibidem declaratur. V. Menoch. De arbitr. Casu 15.

II. Ad nostrum propositum pertinet, quod Bartol. citatus contra legum severitatem de immutabilitate sententiæ iudicis, de matrimonio adfert. Eius enim favore propter Sacramenti reverentiam, & gravia mala, quæ merito timentur, avertendo, licet sententiam laram impug- nare probatâ femiplena fraude, per iura- mentum, & unum testem. Innocentius III. in c. Ex litteris citato. Licet de fraude patratâ per iuramentum non constet ad plenum, in favorem tamen matrimonii de benignitate Canonica contra fraudem propositam supplicationem mulieris

admissimus, & ad audientiam restitui- mus eam pro matrimonio postulantem. Hoc autem minus mirum videri debet, si sententia contra matrimonium lara nunquam transit in rem iudicatam. c. Consanguinei. c. c. Lator. De re iudic. sed veritate comperta quolibet tempore re- tractari potest. Sententia enim quæ in- justitiam continet partium consen- su immutabilem, & irremissibilem, non ita in rem iudicatam transit, quin verita- tis luce obortâ rescindi possit. Eius au- rem generis est de matrimonio non legi- timo, quasi legitimo sententia, Marant. De ord. iud. P. 6. De sent. n. 100. Sanchez. De Matrim. l. 7. Disp. 155. Casus. l. 4. Sum. tit. 15. §. Quod ff.

CXCH

DIFFERENTIA 5.

Iure civili interlocutoria, quæ præcipit aliquid dari, vel restitui, vel non dari, non restitui, revocari non potest: alia possunt revocari l. ante sen- tentiæ tempus C. Quor. appell. non recip. l. 2. C. de episc. aud. Iure Ca- nonico autem datur licentia iudici revocandi interlocutoriam quamcunque, quæ executioni mandatâ altera pars grava- retur. c. Cum cessante. De appell. Galvanus 80.

I. Dvæ species sententiarum, ut supra dixi, Iason l. Nec quicquam. §. Vbi decretum. De offic. procons. quorum altera nuncupatur interlocutoria, quam in processu iudex facit de incidente aliquo articulo, dum adhuc principale nego- tium durat. l. quid iussit. 14. ff. De re iu- dic. Altera definitiva, per quam princi- palis causa deciditur. V. Vesenbec. l. 42. ff. tit. 1. num. 4. Illa igitur interlocutoria, quæ præcipit dari, vel restitui aliquid, vel e contra non dari, aut restitui, revo-

D d 2

revo-

revocari non potest, quemadmodum alia, puta, non habentes vim definitivae sententiae, quae sive ab ordinario, sive à delegato Judice revocantur. *Gloss. in l. Quod iussit ff. de re iudic. & ibi Alexand. iuxta textum in c. Cessante de appellat.* Quod tamen fallit in interlocutoria, quae iudex ordinarius pronunciat, se non esse iudicem, seu iurisdictionem non habere. Potest enim revocare illam secundum *Baldum in l. si praeses. C. Quomodo & quando iudex. Dixi interlocutorias non habentes vim definitivae sententiae, revocari posse, ut indicarem, eas non revocari, quae vim definitivae habent, & aliam post se sententiam non expectant: quales sunt ini-*

tio nominatae, quae praecipunt aliquid dari, vel restitui. *Maranta Par. 6. §. Decisoria iudicii num. 45. & 46.*

11. Discrimen igitur juris facti, & profani in eo consistit, quod Canones revocationem sententiae interlocutoriae absolute & in omni casu, quo litigantes se gravatos existimant, indulgent. Legibus autem excipiuntur sententiae interlocutoriae, ex quarum revocatione timetur iniuria, vel malitia, in quam nimium quantum poni sunt, qui terrena sapiunt, & aliorum facultatibus quacunque industriae attractis, suas cumulare appetunt. *v. Gaill. l. I. observ. 129. Barb. in v. Cùm cessante, & quos ipse enumerat.*

CXCIV.

DIFFERENTIA 6.

Iure civili delegatus non exequitur sententiam suam. *l. à divo Pio. ff. de re iudic. nec potest quem in possessionem mittere. At Iure Canonico id non servatur. c. Quisquis. 2. 2. 3. c. suspicionis. de offic. delegati. c. Si quis. de foro comp. Bartol. 140. Io. Bapt. à S. Blas. 147. Galvan. 46. Canilius 5.*

Iudex ordinarius est, qui suo iure, vel principis beneficio, universaliter exercere iurisdictionem potest, cui scilicet universitas causarum comissa est. Delegatus verò cui à principe, vel ab ordinario, vel à delegato principis causa committitur, vices gerens delegantis, & proprium nihil habens (quoad iurisdictionem. *l. I. §. qui mandata ff. de offic. eius. cui mand. est iurisdictione. Seculatores in tit. de Delegato.* Ab ordinario differt (aliis nunc omiſſis quae videre licet apud *Decianum l. 4. c. 25. n. 30.*) quod Ordinarius sententiam à se latam exequi potest; delegatus verò non potest, sed eius senten-

tia per ordinarium executioni mandanda est. *l. cit. à Divo. ff. de re iud. intelligo.* de delegata non ab ipso principe, sed inferiore aliquo. *l. properandum. §. Sin autem iun. Glossa. C. de re iudic.* Nam Principis delegatus secundum utriusque juris placitum sententiam à se latam exequi potest. *Maranta de ord. iudic. Par. 4. Dist. 4. Vallens l. c. tit. 29. §. 4.* Officium, inquit, delegati consistit in exequenda intra annum sententia à se lata, si sit delegatus Principis, vel summi Pontificis. *c. Quaranti. De off. deleg.* aut ab alio iudice cum universitate causarum, eamque executionem potest delegatus sum-

mi Pontificis etiam ordinario iudici de-
 mandare. c. *Significasti*. c. *Sane hoc tr.* ac
 cogere ad exequendum, licet is sciat sen-
 tentiam iniustam esse: nisi efficere va-
 leat apud delegatum, ut ab hoc onere li-
 beretur. Non enim cognitio illi, sed ex-
 ecutio tantum mandatur. c. *Pastoralis*. 28.
 §. *Quia verò hoc tr.* & notat. indi. c. *San-
 nè*. & c. *Significasti*. Menoch. De arbitr. Q.
 74. n. 48. Zerola v. *Delegatus*. §. *Saxo*.

TITVLVS XIV.

De Appellatione.

APPPELLATIO, de qua hic, est ab inferiori iudice
 ad superiorem facta provocatio, ratione gra-
 vaminis illati vel inferendi. Dividitur in iudi-
 cialem, & extraiudicalem. *Clem. 3. eod. tr.* Illa est
 à sententia definitiva, vel interlocutoria; hæc ab a-
 ctis & decretis extraiudicialibus. c. *Concertationi h.*
tr. Alias divisiones invenies apud *Vallensem l. 2. tr. 28.*

CXC.

DIFFERENTIA II.

Secundum Canones appellare licet à quolibet gravamine. c. *Cum sit
 Romana*. c. *Bonæ memoriæ De appell.* secundum leges verò non nisi
 in certis casibus, & ipso iure expressis. c. *Non solent*. 2. 2. 6. c. *Pasto-
 ralis*. de appell. *Galvanus*. 1. *Decianus*. l. 2. c.
 22. num. 29.

IVRIS Canonici sententia manife-
 sta est, permitti appellationem
 ab omni sententia, & gravamine,
 etiam extraiudiciali, illato vel in-
 ferendo. c. *Super eo*. c. *Cordi nobis*. hoc tr.
 in 6 *Clem. 5. Appellat.* c. *Vt debitus*. c. *Cdm
 speciali*. de appell. & DD. communiter a-
 pud *Barbos*. Hodie tamen secundum
*Con. Tr. Sess. 24. c. 20. De reform. & Sess.
 17. c. 1. De reform.* facta limitatione, non
 ab
 Dd 3